

Тетяна І. Балановська¹, Віталій Л. Вакуленко², Марина М. Деліні³

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Визначено актуальність забезпечення високої якості освітніх послуг за сучасних умов розвитку та реформування освіти в Україні. Зазначено особливу роль інновацій та окреслено основні інноваційні механізми забезпечення якості освіти, які полягають у використанні цифрових інновацій в освіті, впровадженні сучасних технологій у процес оцінювання якості освіти, атестації та сертифікації педагогічних працівників. Наведено перелік основних напрямків розвитку інноваційних механізмів забезпечення якості освіти.

Ключові слова: забезпечення якості освіти, інновації, інноваційні механізми, цифрові інновації, якість освіти, освітні послуги.

Рис. 1. Літ. 12.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-2-282-24-30

Tetiana Balanovska, Vitalii Vakulenko, Maryna Dielini INNOVATIVE MECHANISMS FOR ENSURING THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES

The relevance of ensuring high quality of educational services under modern conditions of development and reform of education in Ukraine is determined. The special role of innovations is noted and the main innovative mechanisms for ensuring the quality of education are outlined, which consist in the use of digital innovations in education, the introduction of modern technologies in the process of assessing the quality of education, attestation and certification of teaching staff. A list of the main directions of development of innovative mechanisms for ensuring the quality of education is given.

Keywords: ensuring the quality of education, innovations, innovative mechanisms, digital innovations, quality of education, educational services.

Peer-reviewed, approved and placed: 06.12.2024

Постановка проблеми. Протягом останніх років відбувається активне реформування освіти в Україні, що є результатом багаторічних дій, спрямованих на її ефективне вдосконалення. Прийнято новий Закон України «Про освіту», затверджено Концепцію Нової української школи, ухвалено зміни до інших чинних нормативно-правових актів, які визначають сучасний стан освіти в Україні. Стосується це у тому числі і вищої освіти, якість надання освітніх послуг у яких постійно покращується з кожним роком. Ключовим аспектом вдосконалення освіти є забезпечення якості освітніх послуг шляхом впровадження інноваційних технологій та підходів – інноваційних механізмів, які допомагають вирішити існуючі проблеми та створюють умови для модернізації освіти. Так, останнім часом невід’ємним аспектом освітнього процесу стає використання інформаційно-комунікаційних технологій. Крім того, у зв’язку з пандемією та воєнним станом, спричиненим російською агресією та повномасштабною війною, впроваджуються технології

¹ National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Ukraine.

² National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Ukraine.

³ National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Ukraine.

дистанційного і змішаного навчання. Окрім цього, використовуються й інші інновації, такі як цифрові інновації, зокрема – штучний інтелект, STEAM-освіта, гейміфікація та ін. Вже зараз завдяки інноваційному підходу вдається підвищити якість освітніх послуг. Однак, в умовах повномасштабної війни існує чимало проблем та викликів, які можуть стати перепорою. Тому виникає необхідність у дослідженні інноваційних механізмів забезпечення якості освітніх послуг саме у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення якості освіти є одним із найактуальніших серед останніх досліджень у даному напрямку. Сьогодні, в умовах повномасштабної війни та значних освітніх витрат важливим стає підвищення якості освітніх послуг задля забезпечення усіх потреб громадян та потреб держави у висококваліфікованих працівниках, які будуть працювати у тій чи іншій сфері. Так, до питання забезпечення якості освітніх послуг з різних точок зору звертались Н. Сальнікова [1], М. Скидан [2], О. Воробйова [3], І. Соколова [4] та інші. На думку дослідників, підвищення якості освітніх послуг має здійснюватися на усіх рівнях та напрямках освіти в Україні, при цьому пріоритетним має бути впровадження європейських стандартів освіти, використання сучасних технологій та інноваційних технологій відповідно до актуального та провідного досвіду на міжнародному рівні. З огляду на це, важливою є колективна монографія «Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes» за загальною редакцією М. Гаврон-Лапушек та Я. Сичікової [5], у якій звернено увагу на ключові інноваційні механізми забезпечення якості освіти у сучасних умовах. Питання інноваційних механізмів забезпечення якості освіти недостатньо відображене у наявних наукових працях, тому виникає потреба у проведенні власного наукового дослідження.

Мета дослідження. Мета статті полягає у виокремленні ключових інноваційних механізмів забезпечення якості освітніх послуг та їх значення у розвитку освіти в Україні.

Основні результати дослідження. Впровадження інноваційних механізмів забезпечення якості освітніх послуг пов'язане загалом з інтеграцією інновацій. Так, поняття інновацій наведено у Законі України «Про інноваційну діяльність». Згідно з цим, інновації є новоствореними та (або) вдосконаленими конкурентоздатними технологіями, продукцією або послугами, а також організаційно-технічними рішеннями, які мають виробничий, адміністративний, комерційний або інший характер, і при цьому значним чином покращують структуру та якість виробництва та (або) соціальної сфери [6].

Окрім цього, згідно з деякими іншими визначеннями поняття інновацій трактується з точки зору змін. Зокрема, інновації є змінами технологій та управління, новими комбінаціями щодо техніки та технології. Також інновації є змінами в техніці, технологіями організації, екології, економіці, а також у соціальному житті певної організації. Як процес інновації визначаються у якості процесу, що спрямовується на створення, виробництво, розвиток та якісне вдосконалення нових видів виробів, технологій, а також

організаційних форм. Як результат інновації визначаються у якості результату впровадження певних новацій, метою якого є зміни у об'єкті діяльності та отримання економічного, соціального чи іншого виду ефекту [7]. Інновації в освіті, у свою чергу, визначаються у якості процесу створення, інтеграції та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, управлінських та педагогічних технологій, завдяки чому збільшуються показники досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісного іншого стану. Відповідним чином, інновації в освіті стають ключовим аспектом підвищення якості освітніх послуг, забезпечуючи загалом покращення якості освіти, враховуючи актуальні потреби суспільства та держави [8].

Забезпечення якості освіти (освітніх послуг) є одним із ключових положень Закону України «Про освіту». Окрім цього, забезпечення якості освіти і якості освітньої діяльності визначається як одна з основних засад державної політики у сфері освіти. Відповідно до положень Закону «Про освіту», наразі в Україні функціонує система забезпечення якості освіти, яка гарантує якість освіти, формує довіру суспільства до системи і закладів освіти, органів управління освітою, забезпечує постійне та послідовне підвищення якості освіти, а також допомагає закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти. Система забезпечення якості освітніх послуг у тому числі передбачає створення системи забезпечення якості освіти у закладах освіти. Крім того, для того, щоб забезпечити якість освітніх послуг, визначено такі інструменти, процедури та заходи (Рис.1) [9]:

Рис. 1. Інструменти, процедури та заходи забезпечення якості освітніх послуг

Враховуючи сучасний стан освіти в Україні, забезпечення якості освітніх послуг стає особливо актуальним. У даному випадку, з огляду на тему дослідження, інноваційні механізми забезпечення якості освіти пов'язані з інноваціями в освіті та іншими інноваціями, які впроваджуються з точки зору відповідних інструментів, процедур та заходів, які слугують основою забезпечення якості освітніх послуг та були окреслені вище.

Тобто, інноваційні механізми забезпечення якості освітніх послуг насамперед проявляються у якості тих освітніх інновацій, які дають змогу підвищити якість освіти загалом. Зокрема, передбачається використання цифрових інновацій в освіті. Цифрові інновації в освіті – це впровадження новітніх технологій, що забезпечують інтерактивне та ефективне навчання. Вони включають різноманітні платформи для онлайн-навчання, мобільні додатки, віртуальні класи та інші технології, що надають доступ до навчального матеріалу у будь-який час та з будь-якого місця. Ключовими цифровими інноваціями в освіті є:

- Комп'ютери та комп'ютерні технології;
- Онлайн-платформи;
- Цифрові додатки;
- Штучний інтелект;
- Віртуальна та доповнена реальність;
- Робототехніка;
- Спеціальні навчальні ігри з використанням цифрових технологій (гейміфікація) тощо.

Зазначимо, що цифрові технології суттєво змінюють підходи до навчання, надаючи нові можливості для взаємодії та персоналізації навчального процесу. Використання інтерактивних платформ, адаптивних навчальних систем та інших інновацій сприяє покращенню якості навчання та підвищенню мотивації здобувачів, а також впровадженню управління якістю освіти [10, 11].

Тобто, цифрові інновації в освіті передбачають використання сучасних технологій, які підвищують ефективність освітнього процесу та загалом якість освіти в Україні. Окрім цього, використовуються й інші інновації в освіті, такі як інтерактивні методи навчання, STEAM-освіта, проектне і проблемне навчання, технології дистанційного та змішаного навчання тощо. В сукупності ці інновації покращують стан освіти в Україні, що є ключовим у забезпеченні якості освітніх послуг.

Окрім цього, передбачається впровадження цифрових інновацій у процес атестації та сертифікації педагогічних працівників. З метою неперервного навчання педагогів та підвищення рівня їх підготовки організовуються онлайн-курси, тренінги, семінари, вебінари та інші заходи. Використовуються спеціалізовані онлайн-платформи, такі як Coursera, Prometheus та ін. Крім того, цифрові технології використовуються для забезпечення академічної доброчесності.

Інноваційні механізми забезпечення якості освітніх послуг впроваджуються у контексті зовнішнього незалежного оцінювання здобувачів освіти та моніторингу якості освіти. З метою проведення моніторингу долучаються здобувачі освіти, а процес моніторингу відбувається дистанційно

за допомогою онлайн-анкетування. Завдяки цьому вдається залучити одночасно велику кількість опитуваних, автоматизувати процес перевірки результатів та підвищити його об'єктивність [12]. Впровадження зовнішнього незалежного оцінювання відбувається з 2006 року, для вступних випробувань до магістратури – з 2016 року. За сучасних умов інноваційним механізмом є проведення національного мультипредметного тесту (НМТ) – комп'ютерного онлайн-тесту, що складається з трьох блоків та є альтернативою ЗНО під час повномасштабної війни. Тест проводиться у форматі онлайн за допомогою спеціального програмного забезпечення. Завдяки цьому вдається також забезпечити якість освітніх послуг, що є особливо актуальним у сучасних умовах.

Разом з тим, впровадження інновацій у інші інструменти, процедури та заходи забезпечення якості освіти є недостатнім. Тому необхідно визначити ті інноваційні механізми, які важливо впроваджувати надалі, з огляду на сучасний стан системи забезпечення якості освіти в Україні:

Впровадження інтелектуальних систем моніторингу освіти на основі технології Великих даних та штучного інтелекту. Крім того, це можуть бути автоматизовані системи аналізу якості освітніх програм та оцінки викладацької діяльності, інтерактивні платформи збору зворотного зв'язку та ін.;

Масштабування адаптивного та персоналізованого навчання, використовуючи спеціальні ШІ-платформи, гнучкі курси та модульну систему навчання, що дозволить адаптувати освітні програми до потреб сучасної молоді;

Інноваційні методи оцінювання знань, що забезпечить вдосконалення та об'єктивність отримання кількісних даних стосовно результатів навчання. Окрім цього, для перевірки автентичності наукових робіт можуть бути використані технології на основі ШІ та блокчейну. Також завдяки цьому вдасться посилити академічну доброчесність у сфері освіти;

Інтеграція європейських та інших міжнародних стандартів у сфері освіти з метою вдосконалення стандартизації у системі забезпечення якості освіти та в цілому вдосконалення підходів до забезпечення якості освіти в Україні;

Використання технологій для забезпечення академічної доброчесності. Впровадження системи блокчейн для збереження та перевірки дипломів, сертифікатів, використання автоматизованих антиплагіатних алгоритмів, використання біометричних технологій з метою ідентифікації студентів під час іспитів.

Висновки. Отже, забезпечення якості освітніх послуг сьогодні є важливим аспектом розвитку та реформування освіти в Україні. Впровадження інноваційних механізмів забезпечення якості освіти вже поступово здійснюється у вигляді тих чи інших інновацій в освіті, які також пов'язані з сучасними технологіями. У майбутньому важливо надалі вдосконалювати забезпечення якості освітніх послуг, створюючи нові інноваційні механізми, які будуть більш дієвими. Важливим це стає також в умовах євроінтеграційного процесу України, адаптації їхнього передового досвіду в вітчизняні реалії. Міграційні процеси та відтік робочої сили в країни Європи відобразив необхідність забезпечення володіння нашими співгромадянами

навичок та компетентностей, що зроблять їх конкурентоздатними на європейському ринку праці. Задля забезпечення цього та швидкої інтеграції в європейський освітній простір в Україні необхідно розвинути такі інноваційні механізми, які дозволять якнайшвидше досягти цієї мети та покращити якість освітніх послуг.

1. Сальнікова Н. В. Забезпечення якості освітніх послуг у відомчих закладах вищої освіти. Правовий часопис Донбасу. 2019. №4 (69). С. 161-167
2. Скидан М. Підвищення якості освітніх послуг як основний стратегічний напрям розвитку вищої та фахової передвищої освіти. Економіка та суспільство. 2024. №59
3. Воробйова О. Система забезпечення якості освіти: український досвід. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. №29. Т. 1. С. 259-264
4. Соколова І. Якість вищої освіти та експертний супровід її забезпечення: досвід ЄС. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2020. №2 (63). С. 104-113
5. Кушнеренко В. Інноваційні підходи до забезпечення якості освіти, наукових досліджень та технологічних процесів. 2021. URL: <https://us.bdpu.org.ua/innovatsiyni-pidkhody-do-zabezpechennia-iaкости-osvity-naukovykh-doslidzhen-ta-tekhnologichnykh-protseviv.html>
6. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
7. Орехова К. В., Ріпка Л. М. Дослідження економічної сутності та змісту поняття «інновація». URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92352/21-Oriekhova.pdf?sequence=1>
8. Рибальченко А.М. Педагогічна інновація як прогресивна зміна в освіті. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8b4c1732-13f5-439a-92f9-55c98191eace/content>
9. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
10. Гончарова І. П. Цифрові технології в освіті як засіб покращення доступності та ефективності навчання. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734946/1/Гончарова_тези.pdf
11. Aliksieienko, T., Zelenko, O., Ripka, G., Fostolovych, V., Kyryllova, V., Popova, Yu. (2024) Globalisation as a factor in the development of modern education in the European Union and Ukraine. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research, 1 (14), 240-243. URL : http://eprints.zu.edu.ua/39910/1/A_41.pdf
12. Наказ МОН «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text>

-
1. Salnikova, N. V. (2019). Zabezpechennia yakosti osvitnikh posluh u vidomchykh zakladakh vyshchoi osvity. Pravovyi chasopys Donbasu. vol. no 4 (69). pp. 161-167
 2. Skydan, M. (2024). Pidvyshchennia yakosti osvitnikh posluh yak osnovnyi stratehichnyi napriam rozvytku vyshchoi ta fakhovoi peredvyshchoi osvity. Ekonomika ta suspilstvo. vol. no 59
 3. Vorobiova, O. (2020). Systema zabezpechennia yakosti osvity: ukrainskyi dosvid. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. vol. no 29. T. 1. pp. 259-264
 4. Sokolova, I. (2020). Yakist vyshchoi osvity ta ekspertnyi suprovid yii zabezpechennia: dosvid YeS. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. vol. no 2 (63). pp. 104-113
 5. Kushnerenko, V. (2021). Innovatsiini pidkhody do zabezpechennia yakosti osvity, naukovykh doslidzhen ta tekhnologichnykh protsesiv. Available at <https://us.bdpu.org.ua/innovatsiyni-pidkhody-do-zabezpechennia-iaкости-osvity-naukovykh-doslidzhen-ta-tekhnologichnykh-protseviv.html>
 6. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (2002). Zakon Ukrainy «Pro innovatsiynu diialnist». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
 7. Oriekhova, K. V. & Ripka, L. M. Doslidzhennia ekonomichnoi sutnosti ta zmistu poniattia «innovatsiia». URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92352/21-Oriekhova.pdf?sequence=1>
 8. Rybalchenko, A.M. Pedahohichna innovatsiia yak prohresyvna zmina v osviti. Available at: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8b4c1732-13f5-439a-92f9-55c98191eace/content>
 9. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (2017). Zakon Ukrainy «Pro osvitu». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

10. Honcharova, I. P. Tsyfrovі tekhnolohii v osviti yak zasib pokrashchennia dostupnosti ta efektyvnosti navchannia. Available at: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734946/1/Honcharova_tezy.pdf
11. Aliksieienko, T., Zelenko, O., Ripka, G., Fostolovych, V., Kyrylova, V., Popova, Yu. (2024) Globalisation as a factor in the development of modern education in the European Union and Ukraine. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research, 1 (14), 240-243. URL : http://eprints.zu.edu.ua/39910/1/A_41.pdf
12. Verkhovna Rada Ukrainy (2020). Nakaz MON «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia monitorynhu yakosti osvity». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20#Text>